

WOJCIECH MILITZ

JUBILEUSZOWY 1965 ROK

18 grudnia 1965 roku upłynęło piętnaście lat od wspólnego zjazdu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i pamiętnej uchwały, na mocy której powstało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. PTTK przejęło najcenniejszy kapitał obu organizacji: ofiarną kadrę działaczy społecznych, bogaty dorobek ideowy, formy i metody krzewienia krajoznawstwa i turystyki, wypracowane w ciągu blisko 80 lat.

Nowo powstała organizacja skupiała 20 tys. członków (PTT — 11 744 i PTK — 7400), zrzeszonych w 121 oddziałach (PTT — 31, PTK — 90), posiadała 98 schronisk z 4853 miejscami noclegowymi, biblioteki, miała pod swą opieką sieć znakowanych szlaków górskich.

Realizując statutowe zadania rozwoju krajoznawstwa i turystyki w warunkach Polski Ludowej, służąc swoją działalnością ludziom pracy i młodzieży — Towarzystwo przeszło w ubiegłym 15-leciu poważną drogę rozwoju ideowego, organizacyjnego i gospodarczego. W rezultacie, w 1965 roku, PTTK osiągnęło ponad 250 tys. członków, zrzeszonych w 4534 kołach, a wszystkimi formami swojej działalności objęło ponad 7 400 000 uczestników ruchu turystycznego. Baza noclegowa wzrosła do liczby 474 obiektów z ponad 30 000 miejsc noclegowych.

Towarzystwo współpracuje ze związkami zawodowymi, z organizacjami młodzieżowym, z resortem oświaty, Wojskiem Polskim i szeregiem instytucji, zdobyło pozycję największej, przodującej organizacji turystycznej w kraju.

Rozwinięta została współpraca z organizacjami turystycznymi krajów socjalistycznych oraz kontakty z organizacjami krajów kapitalistycznych. PTTK jest członkiem międzynarodowych stowa-

rzyszeń: Alliance Internationale de Tourisme, Bureau International du Tourisme Social, Confederation Mondiale des Activités Subaquatiques, Internationale Kommission für Alpine Rettungswesen.

PTTK stworzyło warunki i rozwinęło szereg dziedzin turystyki kwalifikowanej. Obok tradycyjnych: pieszej nizinnej i górskiej oraz narciarskiej — z powodzeniem prowadzona jest działalność w turystyce kajakowej, żeglarskiej, motorowej, kolarskiej, podwodnej i speleologii. W ramach PTTK działa Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Także Autostop znalazł w PTTK macierzystą organizację.

Jubileusz 15-lecia PTTK obchodzony był uroczystie, 18 grudnia 1965 roku na Plenum Zarządu Głównego PTTK w Łodzi przybył członek Biura Politycznego KC PZPR, przewodniczący Centralnej Rady Związków Zawodowych — Ignacy Loga-Sowiński, przewodniczący GKKFIT — Włodzimierz Reczek oraz liczni przedstawiciele organizacji i władz.

Oceniając dorobek turystyki polskiej, pracę związków zawodowych i PTTK towarzyszył Loga-Sowiński powiedział:

"... turystyka w Polsce stała się zjawiskiem masowym, obejmuje rok rocznie wszystkimi formami wiele milionów uczestników. W odróżnieniu od okresu międzywojennego z walorów i dobrodziejstw turystyki korzystają w Polsce Ludowej szerokie rzesze ludzi pracy i młodzieży. Ten olbrzymi rozwój ruchu turystycznego jest rezultatem zarówno społecznego zapotrzebowania na turystykę, jak i polityki socjalnej naszej Partii i Państwa oraz owocem działalności licznych organizacji i instytucji, w tym w niemałym mierze przedsięwzięć związków zawo-

dowych i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego”.

Jako wyraz uznania dla działaczy PTTK, za wyniki i osiągnięcia Towarzystwa w ubiegłym 15-leciu, na wniosek Krajowej Rady Ogólnozwiązkowej Federacji Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki — Centralna Rada Związków Zawodowych ufundowała sztandar PTTK, który towarzyszył Loga-Sowiński przekazał w czasie Plenum Prezesowi Towarzystwa — Piotrowi Gajewskiemu. Na sztandarze PTTK widnieje dewiza, która jest rozwinięciem myśli jednego z założycieli Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego — Aleksandra Janowskiego: „Tylko poznawszy swój kraj, można go gorąco ukochać i owocnie dla niego pracować”. Wyraża ona zawsze aktualną treść ideową społecznego ruchu turystycznego w Polsce i towarzyszy w pracy Polskiemu Towarzystwu Turystyczno-Krajoznawczemu.

Plenum Zarządu Głównego dla umocnienia pozycji i rangi działaczy społecznych podjęło uchwałę w sprawie roli i zadań, obowiązków i uprawnień działacza społecznego PTTK. Uchwała ta między innymi stwierdza:

„Podłożem aktywnej pracy w PTTK jest pasjonująca problematyka społeczna, są demokratyczne warunki zrzeszania i działania w zbiorowości, wyzwala inicjatywy w działaniu dla dobra ogólnego. Najbardziej istotną cechą działalności społecznej jest jej bezinteresowość w znaczeniu materialnym, połączona z aspiracjami typu moralnego. Wzorem godnym naśladowania będzie dla nas zawsze działalność Staszica, Niemcewicza, Chałubińskiego, Glogera, Radzikowskiego, Zaruskiego, Janowskiego i Orłowicza — ojców polskiego krajoznawstwa. Praca społeczna nie może być niedostrzegana, musi ona spotykać określoną, głównie moralną rekompensatę w formie konkretnie wyrażonego uznania społecznego. Ci, którzy część swego życia poświęcają pracy dla innych muszą posiadać także pewne przywileje, stwarzające warunki dla urzeczywistnienia ich osobistych zainteresowań, w naszym przypadku określone warunki dla uprawiania krajoznawstwa i turystyki.”

Uchwała formułuje także definicję działacza PTTK, określając, że: „Działaczem PTTK jest każdy członek Towarzystwa, który krzewi idee krajoznawczo-turystyczne, dopomaga innym w uprawianiu turystyki”.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że po

raz pierwszy w jednym dokumencie w sposób kompleksowy zostały określone prawa i obowiązki tych, których pracy Towarzystwo zawdzięcza dotychczasowe wyniki i którzy będą nadal realizować rosnące stale zadania krajoznawczo-turystyczne w służbie mas pracujących i młodzieży.

Rok 1965 w działalności PTTK charakteryzował się wybitnie wzmoczoną pracą działaczy i aktywistów wszystkich szczebli organizacyjnych, we wszystkich dziedzinach działalności Towarzystwa.

Złożyło się na to szereg okoliczności. Towarzystwo w oparciu o współpracę ze związkami zawodowymi oraz realizując zawarte w roku 1964 porozumienie ze Związkiem Młodzieży Socjalistycznej i Ministerstwem Oświaty podjęło rozszerzony program rozwoju organizacyjnego w zakładach pracy — wśród młodzieży robotniczej i szkolnej. Uzupelnieniem i wzbogaceniem inicjatyw w tym zakresie było zawarcie w 1965 r. dalszych porozumień o współdziałaniu ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej i Ludowymi Zespołami Sportowymi oraz Związkiem Harcerstwa Polskiego.

W związku z obchodami 1000-lecia Państwa Polskiego oraz XX-leciem powrotu Ziemi Zachodnich do Polski — poszerzono wydajnie program imprez i wycieczek, działalność odczytową i popularyzacyjną.

Jednocześnie prowadzono w Oddziałach, Okręgach i Komisjach kampanię wyborczą delegatów na VI Walny Zjazd, połączoną z ogólnorganizacyjną dyskusją też zjazdowych Zarządu Głównego.

W okresie pozjazdowym odbyły się krajowe narady aktywu: wszystkich dyscyplin turystyki kwalifikowanej, krajoznawczego, opieki nad zabytkami, ochrony przyrody, młodzieżowego, kół zakładowych oraz Zjazd GOPR.

Narady te, w oparciu o uchwały Walnego Zjazdu, uchwaliły 3-letnie programy działania w reprezentowanej dziedzinie pracy oraz wybrały nowe składki Komisji Zarządu Głównego.

VI Walny Zjazd Delegatów PTTK obradował w dniach 15—16. V. 1965 r. w Warszawie, w siedzibie Związku Nauczycielstwa Polskiego. W Zjeździe wzięło udział ponad 500 uczestników, w tym 371 delegatów Oddziałów Okręgów i Komisji ZG (na 402 uprawniających).

Na obrady przybyli: członek Biura Politycznego KC PZPR wiceprezes Rady Ministrów — Eugeniusz Szyr, przewodniczący GKKFiT — Włodzimierz Re-

czek oraz liczni przedstawiciele organizacji młodzieżowych i instytucji współdziałających w rozwoju turystyki.

Towarzysz Eugeniusz Szyr przekazał Zjazdowi serdeczne pozdrowienia w imieniu Kierownictwa Partii i Rządu, omówił w obszernym przemówieniu dotychczasowe osiągnięcia PTTK, wskazując jednocześnie na wielką rolę ruchu turystycznego i ekonomiczne. W nawiązaniu do zadań stojących przed Towarzystwem i ruchem turystycznym w nadchodzącej pięcioletce zwrócił uwagę na fakt, że w tym okresie wejdzie aktywnie w życie produkcyjne i społeczne ponad 3 miliony młodzieży. Przyszła 5-lątka będzie więc także 5-latką młodości, turystyki i sportu.

Na Zjeździe zebrani delegaci podjęli uchwałę w sprawie węzłowych kierunków działalności i rozwoju PTTK w latach 1965—1968 oraz uchwalili szereg postulatów pod adresem władz państwowych i Zarządu Głównego PTTK.

W uchwale dotyczącej węzłowych kierunków działalności i rozwoju PTTK, delegaci stwierdzili rosnące znaczenie i rolę Towarzystwa w systemie polskiej turystyki, podkreślając jednocześnie, że wynika ona ze społecznego zapotrzebowania na program reprezentowany przez PTTK oraz na działalność i usługi wykonywane przez Towarzystwo. Stąd w uchwale wiele miejsca poświęcono rozszerzeniu współpracy z organizacjami i instytucjami współdziałającymi w turystyce i rozwojowi organizacyjnemu PTTK. Mocno uwypuklona została współpraca z radami narodowymi, w zakresie stwarzania jak najlepszych warunków organizowania i obsługi ruchu turystycznego oraz rozbudowy urzędów turystycznych w oparciu o zasadę: Oddział PTTK pełni swą służbę społeczną w imieniu i w interesie rady narodowej.

Działalność organizacyjna, w myśl uchwały powinna przynieść w roku 1968 wyniki w postaci osiągnięcia 500 000 członków i 100 tysięcy działaczy, oraz objęcia wszystkimi formami działania PTTK 9 000 000 uczestników ruchu turystycznego.

W odniesieniu do potrzeb współczesnej turystyki Zjazd uznał za konieczne rozszerzenie działalności w zakresie:

1) prawidłowego kształtowania ruchu turystycznego, w szczególności przez wpływanie na deglomerację ruchu i przedłużenie sezonów turystycznych, bardziej intensywne zagospodarowanie turystyczne

nowych regionów — jak bieszczadzki, jurajski, koszaliński, zielonogórski,

2) zapewnienia poszczególnym formom ruchu turystycznego programu krajoznawczo-turystycznego, przez zabezpieczenie dla każdej imprezy i akcji fachowego kierownictwa, rozwój informacji i poradnictwa itp.,

3) tworzenia i rozwoju warunków do samodzielnego, indywidualnego uprawiania turystyki jako jednej z form służącej idei powszechnej turystyki, szczególnie przez: popularyzowanie umiejętności uprawiania turystyki kwalifikowanej, propagowanie zdobywania odznak turystycznych, rozwój wypożyczalni sprzętu turystycznego, rozwój form zrzeszania się wg zainteresowań turystycznych, zabezpieczanie miejsc w obiektach noclegowych PTTK dla turystów indywidualnych,

4) poprawy zaopatrzenia rynku w sprzęt i ekwipunek turystyczny przez podjęcie kroków zmierzających do zwiększenia produkcji nowoczesnego sprzętu i ekwipunku turystycznego,

5) dążenia do zwiększenia międzynarodowej wymiany turystycznej w drodze dalszego zacieśniania współpracy z organizacjami turystycznymi krajów obozu socjalistycznego, rozwijanie kontaktów z odpowiednimi organizacjami krajów kapitalistycznych oraz międzynarodowymi organizacjami turystycznymi.

6) upowszechniania zasad kultury uprawiania turystyki, zwłaszcza odpowiedniego zachowania się turystów w otoczeniu przyrody, stosunku do ludności miejscowej, do zwiedzanych obiektów krajoznawczych, do urzędów turystycznych, przestrzegania bezpieczeństwa przeciwpożarowego, przeciwdziałania hałasowi itp.,

7) dalszej decentralizacji, w szczególności w dziedzinie usługowej i inwestycyjnej Towarzystwa.

W dalszym ciągu uchwała rozwija główne kierunki i precyzuje zadania odnośnie do współpracy i współdziałania, krajoznawstwa, opieki nad zabytkami, ochrony przyrody, turystyki kwalifikowanej, propagandy i wydawnictw, aktywności i sieci organizacyjnej, szkolenia kadr, działalności w zakładach pracy, wśród młodzieży, przewodnictwa, działalności usługowej, obsługi ruchu turystycznego, działalności gospodarczej: Biura Turystyki Zagranicznej, Domów Turysty, Zakładów Wytwórczych „Foto-Pam” oraz spraw finansowych.

W prawie wszystkich rozdziałach uchwały, podkreślone zostało mocno współczesne krajoznawstwo, jako główny kie-

runek działania wychowawczo-ideowego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

VI Walny Zjazd Delegatów przyznał godność Członków Honorowych PTTK wybitnym osobistościom życia politycznego i państwowego popierającym czynnie działalność Towarzystwa i rozwój ruchu turystycznego oraz zasłużonym działaczom kultury, nauki i turystyki. Godność Członków Honorowych otrzymali: Zenon Kliszko, Ignacy Loga-Sowiński, Adam Rapacki, Marian Spychalski, Eugeniusz Szyr, Czesław Wycech, Stanisław Kulczyński, Lucjan Motyka, Włodzimierz Rzeczek, Władysław Bieńkowski, Włodzimierz Antoniewicz, Arkaady Fiedler, Stanisław Lorentz, Eugeniusz Paukszta, Tadeusz Cwik, Szymon Koszyk, Stanisław Lenartowicz, Józef Mikulski, Tomasz Wróbel.

VI Walny Zjazd Delegatów zakończył swoje obrady wyborem członków Zarządu Głównego, Głównej Komisji Rewizyjnej i Głównego Sądu Koleżeńskiego.

Zarząd Główny w ostatnim dniu Zjazdu odbył plenarne posiedzenie, na którym ukonstytuował się następująco:

Prezes — Piotr Gajewski
Wiceprezesa — Feliks Kanclerz, Mieczysław Marzec, Jerzy Przedzdiecki
Sekretarz Generalny — Stefan Strogulski,
Skarbnik — Jerzy Sierpiński
Członkowie Prezydium: Marek Arczyński, Zdzisław Brzeziński, Antoni Dańkowski, Zygmunt Jaworski, Zbigniew Kulczycki.
Członkowie Plenum: Oskar Andruszkiewicz, Edward Bujdens, Lesław Dobrucki, Stefan Fariaszewski, Antoni Chołowiński, Tadeusz Kaszper, Stanisław Kozdrański, Włodzimierz Łacki, Aniela Michalska, Jerzy Nowak, Tadeusz Perkowski, Zbigniew Skorwider, Tadeusz Staniec, Stanisław Tarnowski, Bogdan Wasilewski oraz przewodniczący Komisji, GOPR i prezesi Zarządów Okręgów.

Nowe porozumienia o współdziałaniu w rozwoju turystyki

PTTK od pierwszych lat swej działalności współpracuje ze związkami zawodowymi i szeregiem innych organizacji i instytucji. Wraz z rozwojem turystyki wzrasta społeczne zapotrzebowanie na program i formy pracy realizowane przez Towarzystwo. Współpraca PTTK z organizacjami reprezentującymi poszczególne środowiska społeczne określiła kierunki i formy nie tylko współpracy kierownictw organizacji, ale konkretnego współdziałania na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Służyły temu

wspólne dokumenty w formie dwustronnych umów, porozumień czy uchwał.

Do roku 1965, oprócz porozumień z CRZZ i Związkiem Nauczycielstwa Polskiego — Towarzystwo zawarło porozumienie z Radą Naczelną Zrzeszenia Studentów Polskich, Zarządem Głównym Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, Zarządem Głównym Związku Młodzieży Socjalistycznej i Ministerstwem Oświaty. W roku 1965 zostało zawarte porozumienie z Zarządem Głównym Związku Młodzieży Wiejskiej, Radą Główną Ludowych Zespołów Sportowych, z Główną Kwaterą Związku Harcerstwa Polskiego oraz Głównym Zarządem Politycznym Wojska Polskiego.

Porozumienie z ZG ZMW i RG LZS z dnia 6.IV.1965 r. obejmuje formy współdziałania w zakresie krajoznawstwa, ochrony przyrody, opieki nad zabytkami, rozwoju turystyki kwalifikowanej, szkolenia kadr turystycznych, obsługi turystycznej wycieczek wiejskich. Oprócz fachowego instruktażu dla wszelkich działań turystycznych, ZMW i LZS PTTK przekazało tym organizacjom niektóre uprawnienia, jak np. weryfikację i nadawanie odznak turystyki kwalifikowanej PTTK niższych stopni.

Porozumienie z ZHP zawarte 23.VI.1965 r. jest oparte na podobnych założeniach jak umowa z ZMW i LZS z tą różnicą, że drużyny ZHP mogą wstępować do PTTK na zasadzie zbiorowego członkostwa, a opiekunowie tych drużyn wchodzi w skład Rad Opiekunów SKKT (Szkołnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych) przy oddziałach PTTK. Porozumienie wiąże się z ustaleniami współpracy PTTK z Ministerstwem Oświaty. Drużyny ZHP będące członkami PTTK korzystają z tych samych uprawnień co SKKT — PTTK. Te z kolei uzyskały prawo korzystania ze zniżkowych noclegów w obiektach ZHP.

Zasady porozumienia PTTK z GZPWP określone zostały w Zarządzeniu Szefa GZPWP nr 29 z dnia 23.VI.65 r. Dokument ten precyzuje rolę kół PTTK w wojsku oraz Komisji Kół Wojskowych PTTK. Zarząd Główny PTTK powołał Komisję Kół Wojskowych PTTK złożoną z działaczy Towarzystwa w wojsku.

Komisja ta opracowała program dalszego rozwoju i działalności PTTK wśród kadry oficerskiej, podoficerów zawodowych, żołnierzy służby zasadniczej i elewów szkół wojskowych.

W 1965 roku odbyła się w Ta-

rdzie (woj. olsztyńskie) kursokonferencja przedstawicieli władz centralnych i wojewódzkich związków zawodowych, Związku Młodzieży Socjalistycznej, Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej i PTTK. Jej wynikiem w odniesieniu do działalności turystycznej, było poza szeregiem roboczych uzgodnień jeszcze bliższe sprecyzowanie formy działania wśród pracujących i ich rodzin. Określono, że PTTK w imieniu związków zawodowych organizuje turystykę dla pracujących, związki zawodowe zaś zobowiązały się do tworzenia warunków

dla rozwoju działalności PTTK. Stąd też za pracę kół zakładowych PTTK i ich rozwój ponoszą równorzędną odpowiedzialność zarówno rady zakładowe i zarządy okręgowych związków branżowych, jak zarządy oddziałów i okręgów PTTK.

ROZWÓJ ORGANIZACYJNY

Ogólny rozwój organizacyjny kół i oddziałów w ciągu roku 1965 oraz stan organizacyjny w poszczególnych okręgach na koniec roku 1965 obrazuje poniższa tabela.

L. p.	Okręgi	Członkowie		Oddziały		Kola	
		Ogółem	w zakł. pracy	Ogółem	w zakł. pracy	Ogółem	w zakł. pracy
1.	Białystok	6 229	2 341	19	6	123	80
2.	Bydgoszcz	7 403	3 510	18	1	169	99
3.	Gdańsk	13 717	6 336	15	1	296	186
4.	Katowice	38 187	26 175	20	2	657	571
5.	Kielce	5 113	2 336	14	—	89	53
6.	Koszalin	2 776	1 169	14	—	80	48
7.	Kraków	29 870	17 122	31	6	540	394
8.	Lublin	9 988	3 305	12	1	107	74
9.	Łódź	19 324	8 375	22	1	303	258
10.	Olsztyn	3 993	1 385	12	2	102	56
11.	Opole	8 183	5 138	15	5	177	128
12.	Poznań	17 610	9 969	31	3	377	261
13.	Rzeszów	7 993	4 615	20	5	211	158
14.	Szczecin	7 713	4 116	15	1	154	94
15.	Mazowiecki	10 161	4 288	24	3	168	106
16.	Warszawski	32 317	17 644	5	2	382	337
17.	Wrocław	23 286	14 141	22	6	445	309
18.	Zielona Góra	6 616	3 940	10	—	154	96
Razem: 1965		250 479	136 005	319	45	4 534	3 308
1964		227 903	126 766	292	31	3 999	3 008
Różnica w liczbach:		22 576	9 239	27	14	535	300
w %%		9,9	7,3	9,2	45,1	13,4	9,9

Najwyższy przyrost liczby członków w roku 1965 osiągnięto w okręgu lubelskim (6 193), łódzkim (3 038) oraz białostockim, mazowieckim, rzeszowskim, zielonogórskim i kieleckim (1 597—1 129), a więc w okręgach, które przez szereg lat nie wykazywały większej dynamiki rozwoju. Natomiast w rozbudowie sieci organizacyjnej, w odniesieniu do przyrostu liczby kół PTTK przoduje, oprócz ww okręgów — okręg katowicki (65 kół w 1965 r.).

Stan komisji społecznych przy zarządach okręgów i oddziałów oraz klubów

specjalistycznych i ich członków przedstawia się następująco:

	1964	1965	Różnica	
			w liczbach	w %%
Komisje	1 288	1 426	174	13,5
Kluby	274	324	50	18,2
Członkowie	17 316	19 499	2 183	12,3

Najwyższy przyrost (w liczbach bezwzględnych) komisji społecznych w roku 1965 nastąpił w okręgach: krakowskim (46), lubelskim (26), poznańskim (25) i zielonogórskim (20); klubów — w okręgach: bydgoskim (23) i mazowieckim (17).

Do końca roku 1965 zarejestrowano 1150 SKKT — członków zbiorowych zrzeszających 55 293 uczniów oraz 81 drużyn ZHP skupiających 2654 harcerzy.

KRAJOZNAWSTWO, OCHRONA PRZYRODY, OPIEKA NAD ZABYTKAMI

W roku 1965 podjęto szereg prac, których celem jest pogłębienie znajomości zasad współczesnego krajoznawstwa. Tym zagadnieniom służyły obrady Krajowej Narady Aktywu Turystycznego w Olsztynie, IV Plenum Zarządu Głównego PTTK oraz dyskusja zjazdowa i wiele publikacji. Umiejętność łączenia przeszłości z teraźniejszością w pracy ideowo-wychowawczej uznano za najważniejsze zadanie całego Towarzystwa i każdego działacza PTTK. Wykazano konieczność dalszego przewycięzania deklaratywności. Pod tym kątem zweryfikowano programy szkolenia działaczy PTTK: organizatorów turystyki, przewodników, a zwłaszcza przewodników turystycznych.

Działalność komisji krajoznawczych, przez akcję odczytową, wpływ na program wycieczek i imprez — prowadzona pod hasłem „Každy zna swój region”, służyła rozwojowi regionalizmu, kształtowaniu czynnej postawy członków Towarzystwa w stosunku do życia społecznego i kulturalnego poszczególnych regionów. Specjalną uwagę zwrócono na zagadnienie poradnictwa i informacji.

Liczba poradni krajoznawczo-turystycznych, działających przy oddziałach, ORT-ach, w schroniskach PTTK — wzrosła w roku 1965 z 290 do 332. Równocześnie, oczywiście, wzrosła liczba udzielonych porad z 260 000 w roku 1964 do 553 000 w 1965 r. Centralnie zaopatrzone w potrzebne wydawnictwa przewodnikowe, mapy i informatory 140 poradni. Większość poradni, w związku z porozumieniem między Zarządem Głównym PTTK a Centralnym Ośrodkiem Informacji Turystycznej pełniła funkcje punktów „IT” i z tego tytułu korzystała z bieżących materiałów COIT i WOIT.

Akcją odczytów krajoznawczych, związanych tematycznie z obchodami 1000-

-lecia Państwa Polskiego i XX-lecia powrotu Ziemi Zachodnich do Polski, objęto ponad 200 000 słuchaczy.

Głównym zadaniem prac wydawniczych w zakresie krajoznawstwa było opracowanie wydawnictwa pt. „Ziemia 1965”.

W dziedzinie opieki nad zabytkami podstawowym kierunkiem działalności była dalsza mobilizacja i zwiększenie liczby społecznych opiekunów nad zabytkami. Rezultatem był wzrost liczby opiekunów do 2121. Zwiększyła się też znacznie liczba obiektów zabytkowych objętych opieką, a mianowicie: z 9760 w roku 1964 do 16 551 w roku 1965. Do działalności opiekuńczej włączono liczne Szkolne Koła Krajoznawczo-Turystyczne i drużyny ZHP. Dzięki inicjatywie Komisji Opieki nad Zabytkami, których w PTTK działa 99, i pracy opiekunów społecznych, powstało w terenie ok. 30 izb pamiątek, w większości na Ziemiach Zachodnich i Północnych.

W 1965 roku PTTK prowadziło łącznie 21 muzeów krajoznawczych i regionalnych.

W zakresie ochrony przyrody głównymi kierunkami były: współpraca z organizacjami i działalność popularyzacyjna, udział w dorocznych akcjach „Tygodnia Lasu” i „Tygodnia Ochrony Przyrody”, mobilizacja i zwiększenie liczby Strażników Ochrony Przyrody, podejmowanie akcji w dziedzinie kultury uprawiania turystyki. W porozumieniu z Polskim Związkiem Wędkarskim wprowadzono na sezon 1966 r. sezonowe karty wędkarskie dla turystów. Inicjatywa PTTK tworzenia tzw. „stref ciszy” znalazła poparcie GKKFiT i będzie realizowana w 1966 r. Liczba Strażników Ochrony Przyrody (funkcja ustanowiona przez Min. Leśnictwa i Przem. Drzewnego) wzrosła z 1571 w 1964 r. do 1759 w roku 1965. Strażnicy ci działają społecznie wraz z organami administracji państwowej i są uprawnieni do czuwania nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody. Dzięki staraniom Komisji Ochrony Przyrody PTTK — Prezydium WRN w Rzeszowie podjęło uchwałę w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego. W PTTK działa 109 Komisji Ochrony Przyrody.

TURYSTYKA KWALIFIKOWANA

W ramach PTTK dużą popularnością ze względu na atrakcyjność form oraz walory zarówno poznawczo-wychowawcze,

jak też zdrowotne cieszy się turystyka kwalifikowana.

W roku 1965 działalność ta organizowana była pod hasłami obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego, służyła popularyzacji nowych terenów ciekawych pod względem krajoznawczym, nabywaniu umiejętności samodzielnego uprawiania turystyki, podnoszeniu poziomu kultury

turystycznej, wreszcie była jedną z ważnych form współdziałania PTTK z innymi organizacjami, zwłaszcza ze związkami zawodowymi i organizacjami młodzieżowymi oraz szkolnictwem.

A oto wyniki działalności w 1965 r. odnoszące się do podstawowych kierunków:

Rodzaj turystyki kwalifikowanej	Zdobyte odznaki	Wycieczki	Uczestnicy wycieczek	Imprezy	Uczestnicy imprez	
piesza	8 131	4 184	100 819	656	96 317	
górska	16 650	4 601	97 131	534	79 820	
narciarska	1 407	1 498	27 750	239	12 504	
kolarska	1 634	1 454	21 217	191	10 532	
motorowa	1 745	1 830	26 765	414	14 375	
kajakowa	2 524	1 126	9 083	500	10 313	
żeglarska	1 074	809	7 031	303	3 336	
podwodna	143	91	728	27	264	
speleologia		28	362	69	571	
Razem:	1965	33 308	15 621	290 886	2 933	228 037
	1964	28 189	14 570	260 564	2 694	198 999
Różnica	w liczbach	5 119	1 051	30 322	239	29 038
	w %	18,1	7,2	11,6	9,9	14,6

W roku 1965 PTTK zorganizowało wspólnie ze związkami zawodowymi następujące centralne imprezy:

1. Centralny Rajd Narciarski „Karkonosze 65” — z udziałem 425 narciarzy.

2. Centralny Zlot Turystyczny „Śladami Polski Piastowskiej” zakończony w Kruszwicy — z udziałem 3771 turystów pieszych, kolarzy, motorowców, żeglarzy i kajakowców.

3. Centralny Zlot Młodzieży „Poznawajmy Ziemię Zachodnie”, zakończony w Sierakowie — z udziałem 250 turystów pieszych i kolarzy.

4. X Jubileuszowy Centralny Rajd Przyjaźni „Szlakami Lenina” zakończony w Poroninie i Zakopanem — z udziałem 417 turystów pieszych, górskich, kolarskich i motorowych.

PTTK było także organizatorem 5-ciu imprez międzynarodowych, w których wzięło udział łącznie 2111 turystów, w tym 282 z zagranicy.

Jedną z ważnych dziedzin pracy działaczy turystyki górskiej, pieszej nizinnej i narciarskiej jest wytyczanie, budowa, znakowanie i konserwacja szlaków turystycznych. W tej dziedzinie, dzięki

działalności Towarzystwa w końcu 1965 r. ogółem długość szlaków turystycznych wynosiła 17 758 km. W tym 9 119 km — to szlaki nizinne, 7 334 km — szlaki letnie w górach i 1 307 km — szlaki narciarskie (159 km — nartostrady).

GÓRSKIE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE

W roku 1965 prowadzono szereg akcji profilaktycznych w formie wystaw i odczytów, zorganizowano szkolenie drugiego stopnia dla 42 członków GOPR oraz pierwszy kurs instruktorski dla 14 najlepszych ratowników.

Etatowo pracowało 40 ratowników, w okresach sezonów zimowego i letniego działało nadto 34 ratowników sezonowych, a w ciągu całego roku pełniło służbę 310 ratowników-ochotników, którzy przepracowali 37 000 godzin. Ogółem liczba ratowników wzrosła do 560.

Służba ratownicza pełniona była w 96 stacjach i punktach ratunkowych we wszystkich grupach górskich.

Ratownicy GOPR, jak to wynika z poniższych danych, interweniowali w roku 1965 w zmniejszonej liczbie wypadków niż w roku 1964.

Interwencje	1964 r.	1965 r.
Ogółem	4 540	4 037
narciarskie	1 342	1 715
turystyczne	1 690	1 285
tatrzańskie	58	39
inne	1 450	908
Wyprawy	253	185
Zabici-zmarli	13	14

PRZEWODNICZY TURYSTYCZNI

Jednym z najpoważniejszych problemów działalności Towarzystwa jest przygotowanie odpowiedniej kadry przewodników turystycznych. W roku 1965 wobec ciągle jeszcze zbyt małej liczby przewodników w stosunku do potrzeb ruchu turystycznego oraz w celu podniesienia poziomu ideowego i fachowego zorganizowano 71 kursów szkoleniowych dla 1 669 kandydatów i przewodników.

Dzięki tej akcji uzyskano lepsze wyniki pracy oraz zwiększono kadrę przewodników o 932, osiągając w końcu roku 1965 liczbę 5 867 osób uprawnionych do prowadzenia wycieczek.

Wyniki pracy przewodników w 1965 r. w stosunku do osiągnięć roku 1964 obrazuje poniższa tabelka:

Rok	Liczba przewodników	Wycieczki obsługiwane przez przewodników		Ogółem wycieczki zorganizowane i obsługiwane przez ORT		% obsługiwanych przez przewodników	
		Wycieczki	Uczestnicy	Wycieczki	Uczestnicy	Wyc.	Ucz.
1964	4 935	85 647	3 863 285	115 030	5 277 992	73,9	73,2
1965	5 867	98 441	4 549 046	132 705	6 015 476	74,2	75,6
Różnica	932	12 794	685 761	17 665	737 484	—	—
%	18,9	14,7	17,7	15,3	13,9	—	—

W ogólnej liczbie 5 867 przewodników: 1 959 posiada uprawnienia przewodników miejskich, 1 999 — przewodników terenowych nizinnych, 1 157 — przewodników górskich i 960 — przewodników po zakładach pracy.

W końcu 1965 r. 67 przewodników osiągnęło I klasę, 935 przewodników — II klasę, pozostali — 4 325 przewodników — III klasę.

Znajomość języków obcych i prawo prowadzenia grup zagranicznych posiadało 804 przewodników. Najliczniejszą grupę stanowią przewodnicy ze znajomością języka niemieckiego (252), rosyjskiego (202), angielskiego (140), francuskiego (138).

W roku 1965 przewodnicy PTTK obchodzili Jubileusz 90-lecia zorganizowanego przewodnictwa w Polsce.

Centralne uroczystości, nad którymi objął patronat przewodniczący GKKFiT — Włodzimierz Reczek, odbyły się 23 — 24. X. 1965 r. w Zakopanem — kolebce

polskiego przewodnictwa turystycznego. W uroczystościach, a więc: w akademii, złożeniu wieńców na grobach zasłużonych przewodników i tradycyjnej zbiorowej wycieczce na Halę Gąsienicową wzięło udział ponad 400 działaczy i przewodników z całego kraju. Z tej okazji wielu zasłużonych przewodników zostało odznaczonych wysokimi odznaczeniami państwowymi, odznaką „Zasłużony Działacz Turystyki”, Złotą Odznaką PTTK, dyplomami uznania GKKFiT i ZG PTTK.

Uroczystości jubileuszowe odbyły się także we wszystkich regionalnych ośrodkach przewodnickich.

WCZASY TURYSTYCZNE

Z wczasów turystycznych PTTK prowadzonych w oparciu o bazę schroniskową Towarzystwa skorzystało w roku 1965 ogółem 24 686 osób, w tym 20 000 osób

— na zasadach ulgowych wynikających z umowy PTTK z FWP.

Wczasy turystyczne PTTK umożliwiające uczestnikom doroczny 10—14 dniowy wypoczynek, są jednocześnie szkołą uprawiania turystyki. Stąd różnorodne rodzaje i formy stosowane tradycyjnie od 10 lat.

W zimowych szkoleniowych obozach narciarskich w 1965 roku uczestniczyło i szkoliło się pod kierunkiem fachowych instruktorów narciarskich PTTK 4 220 osób. W lecie 1965 r. w różnych formach wczasów zorganizowanych, tzn. z pełnymi świadczeniami (noclegi, żywienie, instruktaż), wzięło udział 14 388 osób. Byli to uczestnicy szkółek kajakowych żeglarskich, wędrownych wczasów kajakowych, górskich i nizinnych.

Z częściowych świadczeń (uzyskiwanych w bazie PTTK na podstawie talonów związanych do skierowania wczasowego) korzystali turyści górscy, nizinni, kajakowcy w liczbie 4 242 osoby. Również w ramach wczasów, za zwrotem części poniesionych kosztów, przy zachowaniu odpowiednich formalnych wymogów, umożliwiono 5 676 osobom indywidualne wędrowki po określonych szlakach i regionach.

AUTOSTOP

Akcja Autostop rozpoczęła się w roku 1965 już w dniu 1 maja. W sezonie wzięło

w niej udział 33 550 autostopowiczów, w tym 650 cudzoziemców, głównie Węgrów i Czechów. Daje się zauważyć wyraźny wzrost zainteresowania Autostopem wśród kierowców, czego dowodem jest, że liczba kierowców wożących autostopowiczów wzrosła o 800 osób, do 4 250. Bazy noclegowe Autostopu udzieliły łącznie 7 568 noclegów.

W roku 1965 celem wprowadzenia elementów krajoznawczo-wychowawczych do turystyki autostopowej, zorganizowano konkursy krajoznawcze, które jednakże nie cieszyły się większą popularnością. W konkursie „Autostopowicze na szlakach turystycznych” przyznano jedynie 5 nagród, podobnie jak w drugim „Ochotnicze Hufce Pracy”. Nowością był konkurs na najbardziej uprzejmego gospodarza, w którym nagrodzono 10 osób, w tym dwóch sołtysów i jednego gajowego.

Spośród kierowców 412 osób otrzymało cenne nagrody na ogólną sumę 474 tys. zł.

BAZA TURYSTYCZNA

Baza turystyczna PTTK, zapewniająca turystom noclegi, żywienie, a także poradnictwo krajoznawczo-turystyczne wzrosła w roku 1965 o 37 obiektów i 2 415 miejsc noclegowych. Stan ten wg rodzajów obiektów obrazuje tabela:

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów		Liczba miejsc noclegowych		% wzrostu	
	1964	1965	1964	1965	obiekty	miejsc nocleg.
Domy Turysty	9	9	3 115	3 020	100,0	96,9
Domy Wycieczkowe	96	107	10 672	11 342	111,4	106,3
Schroniska	68	68	4 748	4 966	100,0	104,6
Stacje wodne	46	44	2 773	2 838	95,6	102,3
Obozowiska i campingi	32	31	2 305	2 739	96,7	114,0
Stacje turystyczne	186	215	4 593	5 756	115,6	125,3
R a z e m:	437	474	28 246	30 661	108,5	108,5

399 obiektów z 27 785 miejscami noclegowymi czynnych było w okresie całego roku, a 75 obiektów z 8 878 miejscami noclegowymi — tylko w okresie sezonu letniego.

Baza PTTK w 1965 r. dysponowała w sumie 12 683 miejscami konsumpcyjnymi w 155 restauracjach i barach szybkiej obsługi.

W wyniku postępującej z roku na rok decentralizacji zarządzania bazą turystyczną PTTK w roku 1965 pozostawało w administracji centralnej 9 Domów Turysty, w administracji zarządów okręgów — 108 obiektów i w administracji oddziałów — 257 obiektów.

Wykorzystanie miejsc noclegowych w roku 1965 mimo rzeczywiście złej pogody

w sezonie letnim charakteryzowało się wzrostem z 2 660 750 udzielonych noclegów do 2 915 900 — a więc o 9,4%.

Dążąc do pełniejszego wykorzystania bazy turystycznej, zwłaszcza przez przedłużenie sezonów turystycznych, wprowadzono stałe ceny noclegowe zróżnicowane w zależności od sezonów, przy czym ceny w okresie przed i po sezonie były niższe o około 40%.

TURYSTYKA ZAGRANICZNA

Biuro Turystyki Zagranicznej w roku 1965 obsłużyło ogółem 27 448 osób, w tym: w turystyce przyjazdowej

— 5 665 osób

w turystyce wyjazdowej

— 21 783 osób

Rezultaty te w porównaniu z wynikami działalności BTZ w roku 1964 wyglądają następująco:

Liczba turystów	1964	1965	%
Ogółem:	19 784	27 448	138,7
w tym:			
turystyka przyjazdowa	5 256	5 665	107,8
turystyka wyjazdowa	14 528	21 783	150,0

Większość turystów zagranicznych obsługiwanych przez BTZ stanowią turyści z ZSRR, NRD, CSRS, WRL, BRL i Jugosławii (3 704 osoby). Z Francji, Belgii, Holandii, Anglii i innych krajów ogółem przyjęto 1 871 turystów.

Program, jaki realizuje BTZ dla turystów zagranicznych, zgodny jest z założeniami programowymi PTTK. Większość gości BTZ bierze udział w krajoznawczych wycieczkach po Polsce, a także w imprezach turystyki kwalifikowanej organizowanych przez ogniwa PTTK (np. spływ Dunajcem, Brdą itp.).

W turystyce wyjazdowej najwięcej osób

korzysta z wycieczek krajoznawczych (10 006). Drugie miejsce zajmuje turystyka środowiskowa organizowana w porozumieniu ze związkami zawodowymi i zakładami pracy. Wycieczki te, w których wzięło udział w r. 1965 — 9 569 osób, miały zapewniony program, zgodny z zainteresowaniami zawodowymi uczestników. W wycieczkach turystyki kwalifikowanej wzięło udział 1 113 turystów z różnych dyscyplin turystycznych, a z pobytów wypoczynkowych głównie w Bułgarii i Rumunii skorzystało 1 095 osób.

W porównaniu do lat ubiegłych, np. do roku 1961 najwyższą dynamikę rozwojową obserwuje się w turystyce środowiskowej — 1 094%. Odpowiednie wskaźniki wynoszą: dla turystyki kwalifikowanej — 420%, w turystyce krajoznawczej — 215%, a w pobytowej jedynie — 44%.

Jest to wyrazem prawidłowej tendencji, nadania działalności BTZ kierunku zgodnego z uchwałami władz PTTK.

ZAKŁADY WYTWÓRCZE PTTK „FOTO-PAM”

W roku 1965 działało ogółem 7 Zakładów Wytwórczych na terenie województw: krakowskiego (Zakopane i Kraków), rzeszowskiego (Jasło), wrocławskiego (Wrocław), białostockiego (Augustów), gdańskiego (Kąty) i koszalińskiego (Miastko).

Zakłady PTTK swoją działalność opierają na produkcji zwartej oraz na pracy chałupniczej miejscowej ludności. Produkcja obejmuje fotowidokówki krajoznawcze, pamiątki turystyczne o walorach krajoznawczych, regionalnych z drzewa, skóry, tworzyw sztucznych, metalu, szkła, słomy, poroża itp. oraz sprzęt turystyczny.

W 1965 roku produkowano łącznie 465 rodzajów wyrobów, w tym 169 nowo wprowadzonych do produkcji.

W ciągu 1965 roku wykonano ok. 21 milionów fotowidokówek, pamiątki turystyczne o wartości ogólnej ok. 40 mil. zł, oraz 3200 jednostek sprzętu turystycznego, w tym np. 3 078 kajaków i 21 łodzi żaglowych typu „Omega”.

Ogólna wartość produkcji wyniosła 68 678 200 — zł, co stanowi w stosunku do 1964 roku wzrost 141,0%.